

Kistermelők

ÁLLATTENYÉSZTŐK MAGAZINJA

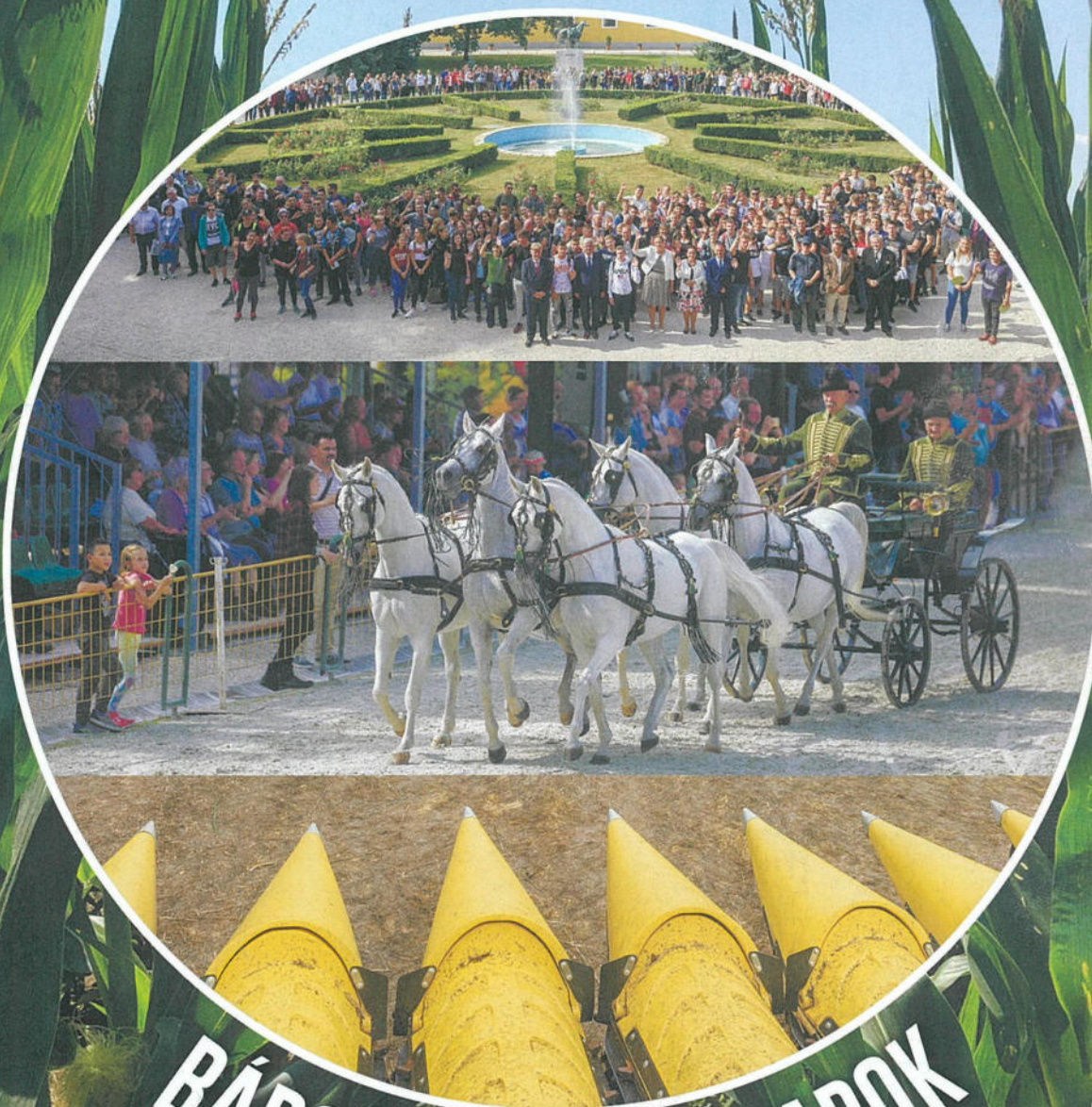
64. évfolyam
2020.
szeptember

Lapja

9

Alapítva: 1956

BÁBOLNAI GAZDANAPOK
2020. SZEPTEMBER 10-12.

A magyar óriás nyúl

Az egyetlen magyar őshonos nyúlfajtánk kialakításának története több mint 100 évre nyúlik vissza. Szerepe elsősorban gazdasági haszonnyúlként jelentős, hiszen növekedési erélye kiváló és jól szaporítható. Bátran ajánlható a családi önellátó gazdaságoknak, akik ezzel a fajtával indíthatják a nyúltenyésztést. A magyar óriásnyúl-fajtát 1994-ben őshonossá, majd 2004-ben nemzeti kinccsé nyilvánították. Gödöllőn 2013-ban a korábbi Haszonállat-génmegőrzési Központban indult program a fajta értékmérőinek megállapítására és genetikai sokféleségének megőrzésére.

Mészáros Mihály okleveles agrár-mérnök irányításával 2017-től új alapokon folytatódott a tevékenység. A Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ Haszonállat-génmegőrzési Intézet kollégáját, a program vezetőjét a fajta jelen helyzetéről, eredményeiről, a génmegőrzés és a tenyésztés terén gyűjtött tapasztalatokról kérdeztem, miközben szemügyre vettük az állományukat.

Több, mint 100 éves története van az egyetlen magyar őshonos nyúlfajtáknak. Mi volt a magyar óriásnyúl-fajta létrehozásának elsődleges célja?

– A fajta története 1910-re vezethető vissza, akkor a köznyelv nagy magyar nyúlként írta le. A húszas évek végén Andrásovich Géza gazdasági főtanácsos magyar gazdasági nyúlként nevezte. Ő volt az, aki elindította a magyar óriás nyúl fajta tenyésztést, egyrészt a bányászvárosok és ipari körzetek környékén élő szegény családok ellátására gondolván, másrészt a hobbi állattartók igényei

nek kielégítése céljából. A helyi parlagi nyulak, és az akkoriban divatos, főként belga származású óriások keresztezésével jól alkalmazkodó gazdasági típusú nyúl kitenyésztését tűzte célul. A fajta háztáji gazdaságokban, hobbi és gazdasági fajtaként több helyen, több időpontban formálódott. A tenyésztés célja az idők folyamán gyakorta változott.

Volt valami speciális magyar követelmény az óriás nyulakkal kapcsolatban?

– Fontos szempont volt, hogy megfeleljen a magyar klimatikus és takarmányozási viszonyoknak, húsát és prémjét egyaránt tudják hasznosítani. Ezért a cél egy zömök testalkatú, széles mellkassal, nagy övmérettel, izmolt gerinccel és combokkal bíró nyúl kitenyésztése volt. Ugyanakkor szórakozást és hobbi célokat is szolgált, a tenyészállat-előállítás pedig további jövedelemlehetőséget kínált.

A történeti áttekintés során feltétlenül meg kell említenünk a székesfehérvári

Vinczay László és a szegedi Major Ákos nevét. Az ő munkásságuk nagyban segítette a fajta fejlődését. Mivel azonban a fajta már a kialakulás kezdetén egy kisebb és egy nagyobb testtömegű változatban létezett, a fajta elnevezése számos esetben változott.

Gödöllőn 1948–1956 között Anghi Csaba professzor több nyúlfajtát vizsgált fajtatisztán és keresztezésekben. Ő következetesen, mint a magyar vadas és a magyar vasderes megnevezést használta. Szintén a gazdasági célú tenyészirányt hangsúlyozta, és ennek

A fülhossznak közvetlen gazdasági jelentősége nincs, de fajtabélyegként kezeljük

során számos esetben keveredett a formalista szemléletű hobbitenyésztőkkel vitába. 1984 óta kizárólagosan használjuk a magyar óriás nyúl elnevezést.

Színét tekintve a magyar óriás nyulnak több változata ismert. Mi ennek a jelentősége?

– A nagy színválaszték a fajta egyik értéke, a ma is jelentős hobbitenyésztésben jelentős szerepet játszik. Ma leginkább a vasderes és a vadas színű egyedek népszerűek. De érdekes a szürke, a fényes fekete, a sárgavadas és a fehér szín is.

A szín a fajtatisztaság megállapítása szempontjából fontos. Gazdasági jelentőségére példaként saját megfigyelésem

alapján mondhatom, hogy a fekete színű egyedekre általában jellemző a finomabb szőrzet. A fekete egyedek vedlése inkább elhúzódó. A hosszabb vedlés pedig nehezebb vemhesülést eredményez. A szín gazdasági jelentősége így indirektnek tekinthető. Prémfelvásárlásról gyakorlatilag ma már nem beszélhetünk.

A gazdasági fajtáknál különösen fontos kritérium, hogy milyenek az adott fajta szaporasági jellemzői. A magyar óriásnyúl-fajta kialakítása során a feljegyzések szerint voltak ezzel problémák. Történt azóta ebben változás?

– A fellelhető szakirodalom a fajtával kapcsolatosan sokszor rendkívül ellentmondásos. Intézményünk kiemelt feladata a genetikai sokféleség megőrzése mellett a korrekt adatgyűjtés, a fajtával kapcsolatos gyakorlati és tudományos ismeretek bővítése. Amit csak lehet és érdemes mérünk, biológiai szövetmintákat gyűjtünk. A telepen lévő anya- és tenyészbakállomány jelenleg 9 tenyészpárból származik, de a tenyésztést továbbra is nyitott. Eddigi értékeléseink alapján a fajta szaporasága kiválónak mondható. Természetesen a fajtát megfelelő módon kell tartani, takarmányozni, és az állategészségi feltételeket biztosítani. A fajtában rejlő genetikai potenciál csak így realizálható.

A fedeztetettség, a fialás folyamata, az utódok gondozása, a szoptatási készség a fajta erőssége lett. Általában kiegyenlített az almok. Rendkívül szapora a faj és a fajta is, gyors a generációváltás. Hamar sikereket lehet elérni, de rövid idő alatt nagyot is bukhat az ember. Anyanyulaink rendkívül kiegyenlített idegrendszerűek, nyugodtak, kifejezetten jó anyák. A dajkásított kisnyulakat is azonnal befogadják.

Problémaként talán az időnként előforduló nagy alomszámot említem. Amennyiben túl sok, mondjuk 12-14 utód születik egy alomban, vagy egységesen kisméretűek, vagy méretben szóródik az almok, ilyenkor dajkásítunk vagy csökkentjük az alomszámot. Általában a 8 fiókás almok fejlődnek a legjobban. Kéthónapos korban választunk. Születéstől 84 napos korig rendszeres a mérés. Napos korban megszámláljuk az utódok csecsbimbóit és a fülporcból későbbi populációs vizsgálatokhoz mintát veszünk.

Mennyire tekinthető a fajta stabilnak manapság? Milyen az országos állomány? Szükség van keresztezésekre?

– A nyúltenyésztésben általában Andrásovich Géza célkitűzése ma is aktuális, vagyis az övméret és az izmoltaság azok

a tulajdonságok, amelyekre egy gazdasági fajtánál törekedni kell. A tenyésztés két pillére épül, ezek pedig a szelekció és a párosítás. Sok adat, jó szem, fajtaszeretet és nagy kitartás nélkül nincs sikeres tenyésztői munka.

A keresztezés a mindennapi állattenyésztésben, de még a fajtarekonstrukciós programokban is közismert módszer, nem ördögtől való bűn, csak pontosan kell adminisztrálni. Ismerni kell a hatásait és a lehetséges mellékhatásokat. Ilyenkor még szigorúbb a szelekció. A legtöbb tenyésztési program cseppvékeresztés estén, a harmadik generáció után már fajtatisztának tekintik az utódpopulációt.

Az őshonos fajták esetében ugyanakkor, beleértve az itt lévő génbanki állományokat is, a biodiverzitás, vagyis a sokféleség fenntartása a lényeg. A magyar óriás nyúl tenyésztésébe, annak ellenére, hogy a fenotípusos szóródás érzékelhető a fajtában, ma már nem szükséges idegen fajta bevonása. Vannak nagyon értékes tenyészállományok. Az alapító bakok egyáltalán nincsenek rokonságban egymással, a nőstényeket pedig családokba soroltuk. Ma már világosan látjuk, hogy melyek a legértékesebb kombinációk. Nagyon jó helyzetben vagyunk, hogy a 20-25 anyaállattal bíró állományunkban meg tudjuk oldani rokontenyésztés nélkül a tenyésztést, az idegentenyésztés módszerével pedig némi vonalheterózis is kiváltható.

Az együttműködés nagyon fontos a Magyar Óriásnyúl-tenyésztők Országos Egyesületével, mint törzskönyvező szervezettel. A tenyésztés csak úgy működhet,

hogy egymás tevékenységéből építkezünk. A sikeres populációs szemléletű tenyésztés igazi csapatmunka. A legtöbb tenyésztési probléma akkor adódik, ha kifelé nem tekintünk, és elvakulunk saját állományunk kezdeti eredményeitől. A fajta sorsa valamennyi tenyésztő közös felelőssége.

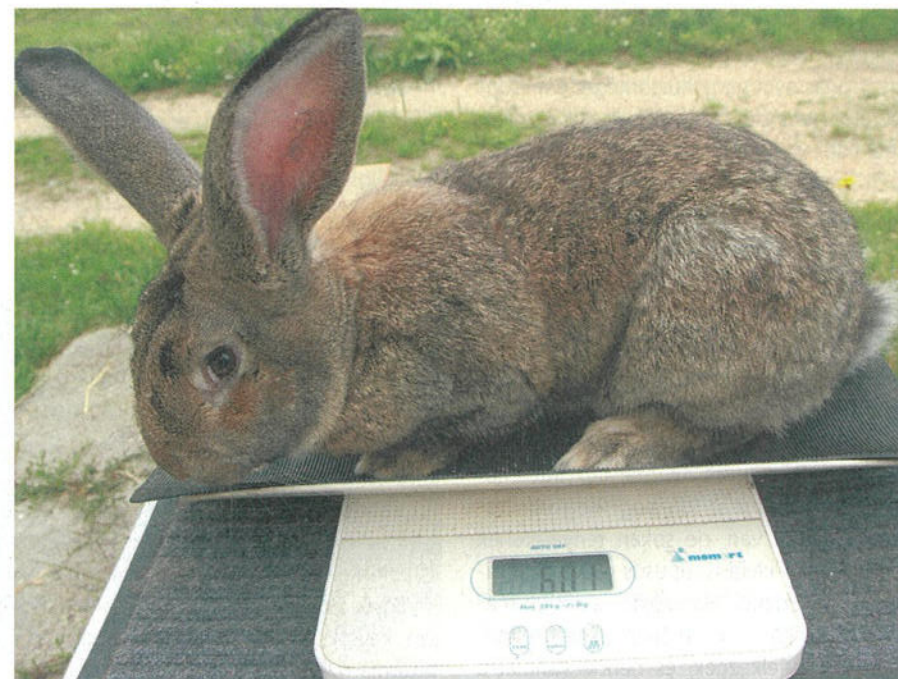
Hogyan változtatták meg a tartási körülményeket? Mi az optimális e tekintetben?

– A betonépület adott volt, amiben a nyulakat jelenleg tartjuk, de ez csak átmeneti megoldás. Nyáron esetenként nagyon meleg, télen viszont hideg. Ennek ellenére a ketrecek átalakításával biztosítani lehet a megfelelő komfortot. Az anyák és a bakok egyedileg egy négyzetméteres ketrecekben vannak elhelyezve, láthatóan jól érzik magukat. Választás után a növények almonként 12 hetes korig együtt vannak, akkor szelektálunk.

A ketrecek padozataként leginkább a rághatatlan, könnyen tisztítható műanyag taposórács vált be. Ez biztosítja, hogy az állatok ne érintkezzenek se a trágyával, se a vizelettel.

Milyen hőmérséklet az ideális a nyulaknak?

– Nyáron 22 Celsius-fok fölött már folyamatos a hűtés és a légcseré az istállóban. Télen 8 fok volt, azt még nagyon jól viselik az állatok. A téli születésű kisnyulakból szép növények fejlődnek, mert nagyon jó étvágyal fogyasztják és jól hasznosítják a takarmányt. A nedvességet, a párákat és a huzatot nem bírja a nyúl, ezért a ketrecek közé oldallapokat rögzítettünk és búvóládát is felszerelünk.

Féléves vadas bak testtömege 6 kg, ideális

→ – Az idén áprilistól augusztus végéig nem termékenyítünk. Múlt nyáron ugyanis azt tapasztaltuk, hogy a nagy melegben az anyák nem raktak fészket.

Ha valaki nyúltenyésztésbe kezdne, a magyar óriás nyúl mint fajta, mely esetben lehet jó választás?

– Mivel ez az egyetlen őshonos magyar nyúlfajta, sokan a nemzeti kötődés miatt döntenek mellette, mások a színgazdagsága miatt. Most a koronavírus-járvány időszakában azt tapasztaljuk, hogy mind az őshonos baromfik, mind az őshonos nyúl

ben, az körülbelül 600-700 fióka, illetve minősített felnőtt nyúl lehet évente.

Ugyanakkor, ha valaki most kezd a magyar óriás nyúl tartásába, hány állattal érdemes indulni?

– Ez attól függ, hogy mi az igény és az elképzelés. Ha a család és a közvetlen szomszédság húsellátása a cél, érdemes három-négy anyával és egy-két bakkal indulni. Ha valakinél a tenyésztés és kiállításokra járás a cél, tehát inkább a sporttenyésztést óhajtja művelni, annak sincs akadálya, de ott több egyedből lehet majd szelektálni si-

A mellkas körmérete húsnylaknál az egyik legfontosabb gazdasági értékmérő, 43 cm felett már kiválónak tekintjük

iránt sokkal nagyobb a kereslet, mint a korábbi években. Sokan önellátásban gondolkodnak, de akkor már úgy vélik, legyen magyar, kevésbé érzékeny fajta, ami jól alkalmazkodott a hazai viszonyokhoz. A magyar óriás nyúl nagy hústömeget ad, csontozata nem durva, emellett tartása sem igényel extra körülményeket. Mindenképpen hangsúlyozom, megfelelően ki kell szolgálni az állatot: a védőoltások fontosak, a szakszerű takarmányozás elengedhetetlen.

Magyarországon körülbelül hány tenyésztő lehet, és mekkora a magyar óriásnyúl-állomány?

– A Magyar Óriásnyúl-tenyésztők Országos Egyesülete 2009-ben alakult. Legutóbbi közgyűlését februárban intézményünkben tartotta. Jelenleg megközelítőleg 40 tagja van, de sokan tenyésztnek egyesületen kívül is, típusos és kevésbé típusos egyedeket. Ha azokat tekintjük magyar óriás nyúlnak, amelyek ismert felneveléssel rendelkeznek, és benne vannak a magyar óriás nyúl törzskönyvi rendszeré-

ben. Mindenkinek ajánlom, lépjen be az egyesületbe, hasznos információk birtokába juthat.

Régebben, amikor számos vidéki portán volt nyúl is a baromfiudvarban, sokan az árokparton szedett friss zölddel etették őket. Most abrak, amit az etetőekben látni. Mi az optimális takarmány számukra?

– Mi saját keverőüzemünkben állítjuk elő a nyulak abraktakarmányát. A premixeket vásároljuk. Fő komponens a lucerna és GMO-mentes gabonák. Vedléskor és szoptatáskor kevés fekete napraforgót, zabot és árpát is adunk nekik. A rétiszéna állandó takarmányuk. Télen alma, sárgarépa esetenként cékla a csemege.

Vegetációs időszakban rendszeresen kapnak fűzagalgyat, kevés csicsókalevelet és különféle gyógyhatású növényeket.

Egyik legjelentősebb probléma, különösen, ha sok a csapadék a nyár folyamán, a takarmány-komponensek és az alomszalma toxintartalma. A toxinok néma gyilkosok.

Gyenge szaporaság, fiatalkori teljes alompusztulás, rossz tömeggyarapodás, gyenge immunrendszer lehet a toxinterheltség következménye. Ezt megelőzendő, az általunk etetett abrakba toxinkötőt is keverünk.

Többször is elhangzott, hogy a magyar óriás nyúl nem túl igényes, de biztos akad a fajtánál olyan „érzékeny pont”, ami nagyobb odafigyelést igényel.

– Valóban nem túl igényes, de azért ismételtelen hangsúlyozom, ha sokat várunk tőle, ki kell szolgálni a fajtát. Sok aprónak tűnő részletre figyelni kell. Ilyen például a karmok vágása és az ivarnyílások tisztítása, amit mi kéthavonta végzünk. A betegségek szempontjából a talpfekély, fülruhesség fordulhat elő, de ezek kis odafigyeléssel kiküszöbölhetők, ahogyan a légző- és emésztőszervi megbetegedések is. Ez utóbbira vannak probiotikus készítmények, míg a *pasteurellosis* nevű légzőszervi megbetegedés – amely korokozóját szinte minden állomány hordozza valamilyen szinten –, csak stresszes állapotban kerül a felszínre. Náluk ezekből csak egy-egy fordult elő az elmúlt három év alatt. Az idegrendszeri kérdések pedig szelektációs szempontok. Ha valamelyik anyának az idegrendszere szélsőségesen gyenge, vagyis támad vagy idegesen ugrál, azt nem érdemes tovább a tenyésztésben tartani.

Mivel fontos a szocializáció, javaslom mindenkinek, hogy sokat beszéljen a nyulaihoz. Születésüktől kezdve simogassák őket, és adjanak nevet is a nyulaknak. Nálunk minden egyes nyúlnak van neve, beszélünk hozzájuk, emiatt nagyon szelídek lesznek.

Mint említette, a most zajló program a magyar óriás nyulakkal 3 éve kezdődött Gödöllőn. Mennyire elégedettek az eddig elért eredményekkel, és mi a következő cél?

– A tenyésztési terveinket sikerült megvalósítani és fenntartani egy jó minőségű, nem rokontenyésztett állomány létrehozásával. A szaporasági, vágási tulajdonságokkal elégedettek vagyunk. A biológiai határok ennél vélhetően jóval magasabbak a fajtán belül, de azt hiszem, hogy az ökonómiai határok körülbelül ezen a szinten megállnak. A cél továbbra is a populációs szintű gondolkodás; a jelenlegi fenotípusos teljesítmény megőrzése, a genetikai sokféleség fenntartása, és továbbra is kitűnő szakmai kapcsolat a fajta tenyésztőivel. A közeljövőben terveink szerint felújítunk egy nyúlirtásra kiválóan alkalmas épületet, és tervezük a tenyészállatok létszámát is növelni.

Beregi-Nagy Edit